

Ганна СТОЛЯР

студентка 3 курсу

факультету філології та соціальних комунікацій

Науковий керівник: **Ольга НОВИК**

д.філол.наук, професор (БДПУ)

СПЕЦИФІКА ЖАНРУ ПОВІСТІ

АНТОНА САНЧЕНКА «ЛЕВАНТІЙСЬКІ КАНІКУЛИ»

Актуальність дослідження. Сучасна дитяча література має велику жанрово-стильову палітру, проте, на жаль, дослідники приділяють мало уваги вивченню творів дитячої тематики. Жанри сучасної літератури для дітей активно поповнюються новими цікавими жанрами. Таким є зокрема пригодницький жанр з елементами мариністики. Мариністичний текст досліджували Ю. Волинець, Н. Науменко та інші науковці. Наукові праці свідчать про зацікавлення сучасною дитячою літературою та її різноманітністю жанрів, але наразі в українському літературознавстві немає дослідження специфіки жанру повісті Антона Санченка «Левантійські канікули», тож вибір теми дослідження є на часі.

Метою дослідження є з'ясування специфіки мариністичного жанру повісті Антона Санченка «Левантійські канікули».

У «Літературознавчій енциклопедії» морський роман трактується як «жанровий різновид маринізму, в якому можуть бути використані елементи утопічного, пригодницького, дидактичного, філософського, авантюрного роману, роману-притчі тощо» [2, с.76]. Антон Санченко дає дуже просте та зрозуміле визначення поняття літературної мариністики :того, хто пише про море, називають письменником – мариністом. Ю.В. Волинець називає усі твори, де море виступає позасюжетним елементом в якості пейзажу, мариністичними. Це, так званий, художній маринізм, який притаманний романтичному стилю літератури. Дослідниця вважає, що саме у зв'язку з тим, що багато авторів змальовують пейзаж моря, в українській літературі з'явився жанр морського роману [1, 41].

Антон Санченко зазначає, що важко повірити в існування української мариністики, бо майже всі українські письменники звертаються до земельної теми. Проте дослідник доводить, що українська мариністика існувала давно та існує дотепер. («Майстер корабля»), Олеся Гончара («Тронка», «Берег любові»). Він називає відомих українських письменників – мариністів, які писали морські романи, таких як М. Трублаїні і Л. Тендюк.

Мариністичні риси повісті «Левантійські канікули» виявляються як в пригодах та повсякденному житті героїв, так і в змалюванні персонажів. Потрапивши на судно, Денис Мамут – головний герой твору, веде свій записничок, який подається майже після кожної глави повісті. Денис записує нові слова, здебільшого морську термінологію, яку читач поступово вивчає, наче іноземну мову. Автор цікаво та ненав'язливо описує всі морські терміни, щоб вони були зрозумілі і цікаві читачу. Тому, можна вважати цю повість не тільки розважальною, а й дидактично спрямованою. Основним завданням для Дениса та Сергія в цьому рейсі було «оморячитися». Один з уроків, який проводив боцман Каримов для хлопців – це зав'язування морських вузлів. Вузли не тільки перераховуються, а й детально описується

з додаванням малюнків техніка зав'язування всіх їх видів. А радист Галушка навчав хлопців передавати повідомлення за допомогою абетки Морзе. Курс картографії від старпома також виявився дуже цікавим та пізнавальним для Дениса. Старпом розповів про морські одиниці виміру, про меридіани та градуси, про глобуси та карти, про масштаб та правила вимірювання відстані. Таким чином, читач разом з героями вчиться вмінням та навичкам моряків. Праця Дениса та Сергія на кухні також яскраво змальовує певні сталі вирази моряків. Кухар Сашко наголошує на тому, що повинен моряк і взагалі чоловік зробити за життя : «Кожен мужчина за життя повинен начистити чотири тонни картоплі» [4, с.109]. З приводу першого рейсу будь-якого моряка кухар Сашко зазначає, що «той не моряк, кого за першого свого знайомства з морем не загойдало, кому не судомило живіт, шлунок не підступав під саме горло, кому не паморочилося в голові від цього неподобства...» [4, с.110]. Отже, морська хвороба властива усім без винятку і просто треба це перетерпіти, якщо дійсно маєш прагнення стати моряком.

Перший закордонний порт в житті моряка це також визначна подія, бо це «як перший самостійний похід на горщик у дитсадку, перший день у першому класі, перша наколядована десятка чи ще щось таке ж епохальне» [4, с.120]. Автор наголошує на тому, що така подія буде зберігатися в пам'яті, як одна з найголовніших у житті. Якщо моряк вже опинився в закордонному порту, то обов'язково повинен мати початкові знання з державної мови країни, в яку прибув : Кожен моряк, сходячи на берег, повинен знати, як сказати так [...], ні [...], як привітатися місцевою мовою [...], як рахувати до десяти, [...] і як подякувати» [4, с.124].

Описує А. Санченко і обов'язки членів екіпажу, прочитавши які, юний читач послідовно оволодіватиме знаннями про кожного робітника: «Перше, тримати команду в гарному тонусі та дисципліні – старпомові, а не капітанова справа» [4, с.85]. «... скільки б не тривали флотські дискусії і суперечки, вирішує їх завжди одна людина, чие слово завжди останнє. Капітан» [4, с.145]. Із капітанових команд також можна уявити які обов'язки виконує кожний робітник корабля : «Старшому механіку перевірити пальне та роботоздатність у рятувальній шлюпці. Старпому провести навчальну тривогу по залишенню судна» [4, с.145]. На кораблі у повсякденному житті побут моряків дуже різноманітний та по-своєму цікавий. Наприклад, це перегляд футболу з усією командою моряків, коли на цікавому моменті обривався зв'язок, бо пароплав повертав на новий курс та треба було постійно крутити антену. Під час зустрічі двох кораблів – «Таврії» і «Славутича» члени екіпажу двох кораблів влаштували змагання зі штангою. Денис доречно зауважив, що «моряки, хай навіть сиві капітани, – ті ж самі пацани, тільки вже пузаті і з вусами. Але вуса ні на що не впливають» [4, с.83].

Деякі глави повісті присвячено розповідям членів екіпаж історій про визначних моряків або морські історії, сповнені містичними елементами. Такою є історія про прокляття адмірала Нахімова, коли він напав зненацька на турків без оголошення війни : «Не було тоді так заведено. Ось турки Нахімова і прокляли. З того часу всі кораблі, які на його честь називають, гинуть у морі» [4, с.73]. Проте всі ці містичні історії мають не містичне пояснення : «Ну ось, «Нахімов» і «Васьов» – це розплата з морем за системи

автоматичного розходження суден, тільки і всього. І жодної містики. Жодного прокляття Нахімова» [4, с.75]. Згадуються в повісті найбільші корабельні аварії, які відомі всьому світу : зіткнення «Титаніка» з айсбергом та зіткнення двох лайнерів «Стокгольм» та «Андреа Дореа» в тумані, які пояснюються хибними діями членів екіпажу.

Таким чином, А. Санченко, як знавець мариністики, написав не тільки розважальну повість для дітей, а і дидактично спрямовану, бо сам має морську освіту. Головні герої при звичаються до життя і праці моряків, дізнаються багато цікавих історій, виробляють вміння та навички, які необхідні для праці в морі та знаходять пригоди в Туреччині, Росії, Греції та Італії, що робить цю повість мариністичною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Волинець Ю. В. Мариністичний текст як риса романтичного стилю і засіб творення образу (за трилогією М. Старицького «Богдан Хмельницький») *Актуальні проблеми слов'янської філології* 2011. Випуск XXIV. Частина 1. С. 39 – 45.
2. Літературознавча енциклопедія : у 2 т. / авт. уклад. Ю.Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2008 Т.2 : М – Я. 624 с.
3. Науменко Н. Літературна мариністика як синтез мистецтв : проза та поезія. *Волинь філологічна : текст і контекст*. 2007. Режим доступу <file:///D:/Temp/36-Текст%20статті-91-1-10-20180318.pdf>
4. Санченко А. Левантійські канікули. К.: Темпора, 2014. 312 с.

Марина ФІРSOVA

магістрантка 1 курсу

факультету філології та соціальних комунікацій

Науковий керівник: **Ірина СПІВАК**,

к. філол. н., доц. (БДПУ)

РОСІЙСЬКА ЛІТЕРАТУРНА КАЗКА І ЗАРУБІЖНІ ДЖЕРЕЛА

Здавалося б, дивно, що вигадані у різних куточках світу казки мають схожі один на одного сюжети, персонажів та ідеї. Та насправді нічого надзвичайного в цьому немає, адже поняття про добро і зло, особливості людського характеру, уявлення про реальний та містичний світи – будь-де подібні.

Російська літературна казка – це яскравий приклад того як зарубіжні традиції переплітаються з національними. І подивившись трохи глибше, можна побачити, що саме стало натхненням для написання казок О. Пушкіним, О. Волковим чи О. Толстим.

Тому **актуальність** теми дослідження полягає у тому, що розгляд російської літературної казки як результату прямого переносу фольклорного матеріалу в авторську художню дійсність виявляє свою теоретичну недостатність. Доцільно говорити не стільки про близькість літературної казки до конкретного фольклорного джерела, скільки про подібність принципів і прийомів художнього відображення, про авторське новаторство